

Bárdos Iлона Kinga

Dobó István Gimnázium, Eger

cetebe@primposta.com

A TÁVOKTATÁS MINT ALTERNATÍV TOVÁBB- TANULÁSI LEHETŐSÉG A KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Egy gimnázium tanulóinak ismerete a távoktatásról

1991-ben a magyar kormány létrehozta a Nemzeti Távoktatási Tanácsot, aminek a feladatául a távoktatás létrehozását, megvalósítását és a közoktatásba való bevezetését jelölte meg. Azonban a távoktatás Magyarországon régebbre vezethető vissza. A 90-es évek második felétől jelentek meg a felsőoktatási tájékoztatóban az első ilyen jellegű képzések és vált szélesebb körben ismertté a távoktatás, mint oktatási forma. A távoktatás ettől az időszaktól lett nyitott a középfokú iskolák tanulói számára is. Elsősorban azok keresték ezt a képzési formát, akik nem nyertek felvételt nappali, esti vagy levelező tagozatra, illetve a továbbtanulásuk valamilyen módon korlátozva volt. 2002-ben összesen 76 távoktatási képzésre lehetett jelentkezni.

A témaválasztásomat elsősorban az indokolja, hogy jelenleg egy egri gimnáziumban dolgozom, ahol a munkám része a tanulók továbbtanulásának segítése, és bár iskolánk nagyon jó továbbtanulási arányokkal rendelkezik, de mégse tanul mindenki tovább. Mint humán szervező végeztem a pécsi egyetemen, majd 2000-től vagyok az EDEN távoktatási csoport tagja. Mivel már 3 éve végzem ezt a munkát, tudom, hogy vannak olyan tanulóink, akik távoktatási képzésben vesznek részt. Nagyon érdekelt, hogy mit is tudnak a diákok a távoktatásról, és mennyire veszik számításba a továbbtanulási terveikben. Ezért döntöttem úgy, hogy a megvizsgálom az ismereteiket és tudásukat a távoktatásról.

Mielőtt a vizsgálatra rátérek, fontosnak tartom, hogy tisztázzam, mit is értek távoktatáson. A távoktatás olyan képzési forma, ami multimédiával kiegészített e-learning-en alapul, a tutorial viszonyt feltételezi, web alapú; önálló, rugalmas ismeretsajátításra és vizsgáztatásra épül, valamint a kapott végzettség egyenértékű bármilyen más ugyanilyen képzettséget adó oktatási formában szerzett végzettséggel.

A vizsgálatom terve hosszabb távon – egy budapesti gimnázium és egy vidéki szakközépiskola bevonásával szélesebb populációt megvizsgálva – egy objektívabb helyzetfelmérés, az adatok összehasonlítása. Mivel a kutatás még bővítés alatt áll, és ennek a részeredményét publikálom itt, ezért a következőkben látható adatok nem százalékosak, hanem mindig főben értendők.

A kutatás célja:

- Felmérni a 9-12. évfolyam tanulóinak azon ismereteit, amelyekre a távoktatás során szükség van.
- Megkérdezni a véleményüket a távoktatásról.

- Megtudni, milyen ismeretekkel rendelkeznek a távoktatásról különös tekintettel a 11-12. évfolyamon.

1. A vizsgálat hipotézisei

A vizsgálat hipotéziseit a korábbi ismereteimből vontam le és abból, amit a tanulóinktól hallottam korábban.

A hipotézis állításai:

1. A tanulók rendelkeznek a távoktatáshoz szükséges alapismeretekkel: idegen nyelv-tudás, alapvető számítógépes tudás, és ismerik és használják az internetet és az e-mailt.
2. a. Kevés vagy semmilyen ismerettel nem rendelkeznek a távoktatásról.
b. A távoktatásról több ismerettel azok rendelkeznek, akik könnyebben juthatnak információhoz a számítógép és internet segítségével (iskola, otthon)
3. A távoktatást a jövőre nézve jó alternatívának tartják a megfelelő szakképzés megszerzéséhez, és szívesen vennének részt benne.

2. A kérdőív

A kérdőív alapjául az 1996-os a Távoktatás megítélése Magyarországon című szakértői tanulmány szolgált, ebből is elsősorban a hallgatóknak szóló kérdőívük.

A kérdőív 24 kérdést tartalmaz, amelyeknek a többsége feleletválasztós. Az első 4 kérdés a kitöltőket jellemzi: nem, kor, évfolyam, lakóhely. Az 5. kérdés a tanulási szokásokat méri fel. A 6-12. kérdés a távoktatáshoz szükséges alapismeretekre és lehetőségekre kérdez rá, valamint a nyelvismeret, idegen nyelvű tananyag elsajátításának képessége, számítástechnikai ismeretek, technikai lehetőségek.

A következő kérdéscsoportnál térek rá a távoktatásra, amiben 2 kérdés is rangsorolási feladat. Itt kérdeztem rá a továbbtanulási célokra, majd arra, hogy hallott-e már a távoktatásról, ha igen, hol és mi a véleménye róla. A két rangsorolási feladatban azt kell mérlegelniük, hogy ha részt vennének egy távoktatási kurzuson, akkor mi motiválná őket, másrészt pedig a távoktatás előnyeit kell sorrendbe tenniük.

A 19-20. kérdéseknél kérdezek rá, hogy szerintük egyenértékű-e a távoktatási képzés és az oktatás színvonala egyéb képzésekével. A 21. kérdésben arra kérem őket, hogy sorolják fel, milyen távoktatásról hallottak és hol.

Az utolsó 3 kérdés a preferenciára vonatkozik, vagyis szívesen vennének e részt egy ilyen oktatásban, és látnak-e abban lehetőséget, hogy az átképzést megoldhatja a jövőben.

3. Az adatgyűjtés módszere és az adatok feldolgozása

Az adatok felvétele a gimnázium tanárainak segítségével történt. A gimnáziumunkban jelenleg 21 osztály tanul, ebből 4 osztály az 5-8. évfolyamok, vagyis ők

nem tartoznak a vizsgált korosztály közé. A 11-12. évfolyamok 2 osztály van, (ők a 8 osztályos gimnázium tanulói) az alattuk lévő évfolyamokon, pedig már csak 1-1 osztály. Az ő képzésük sem az idegen nyelvi képzésben, sem az idegennyelv-
oktatásban nem különbözik a többi osztályétól.

Az adatfelvételre az osztályfőnököket kértem meg, hogy a tanulók az órán töltsék ki ezt a kérdőívet. Így 1-1 osztály a 9. és 10. évfolyamról, valamint 2-2 osztály a 11-12. évfolyamról töltötte ki a kérdőívet. Összesen 170 tanuló, az iskola tanulóinak így megközelítőleg 35%-a. Az adatok feldolgozása idő és lehetőségek (SPSS program) hiányában sajnos elég kezdetlegesen történt, így csak egyszerű statisztikai számításokkal és Excel-táblákkal dolgoztam, ami viszont segíti a későbbi adatbővítéseket.

4. A kérdőíves kikérdezés eredménye

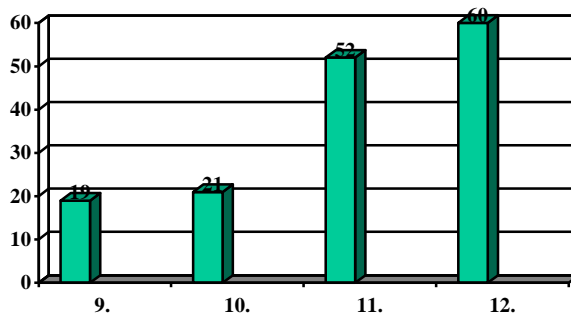
A kérdőívet, mint említettem, 170-en töltötték ki, ebből 154 volt feldolgozható, a többi hiányos volt, vagy értékelhetetlen eredményt adott.

1. Eloszlások

A válaszadók eloszlása, vagyis a kérdőív alapadatainak varianciája a következő módon alakult:

- 104 nő és 48 férfi
- az életkor megoszlása viszonylag kiegyensúlyozottnak mutatkozik:
 - 8 fő 14 éves
 - 21 fő 15 éves
 - 34 fő 16 éves
 - 35 fő 17 éves
 - 29 fő 18 éves
 - 5 fő betöltötte a 18. évet

Az évfolyamok megoszlása az 1. ábrán látható.

1. ábra: Évfolyamok szerinti megoszlás

- A lakóhely szerint való megoszlás: 72 fő lakik községben és 79 városban. Nincs közöttük fővárosi tanuló.

2. A távoktatáshoz szükséges alapismeretek:

Ez után a távoktatáshoz szükséges alapismeretekre kérdeztem rá. Az eredmények nagyon érdekesek lettek. Tudni kell, hogy az iskolában mindenki tanul vagy tanult számítástechnikát az előírt minimum óraszámban. Ezen túl minden tanuló számára lehetőség van a hét két napján délutánonként számítógépek használatára és gyakorlásra. A NAT előírása és a minőségbiztosítás megkívánja, hogy a mostani 10. évfolyamtól kezdődően a tanulók képesek legyenek az érettségivel egy időben letenni az ECDL számítógép-használói vizsgát.

Az idegen nyelv oktatása már 5. osztálytól kezdődik, két nyelv elsajátítására van lehetőség.

Ehhez képest a tanulók a következőt tartják magukról:

1. Számítástechnikai ismeretek

a.) Számítástechnikai ismerettel rendelkezők: (fő)	b.) elérhetőségeik: (fő)
– szövegszerkesztő: 133	– telefon: 149
– táblázatkezelő: 104	– videó: 126
– programozás: 12	– számítógép: 125
– DOS: 79	– e-mail: 60
– Windows: 114	– hálózat: 31
– Internet: 109	– Internet: 86
– egyik sem: 8	

2. Idegen nyelv

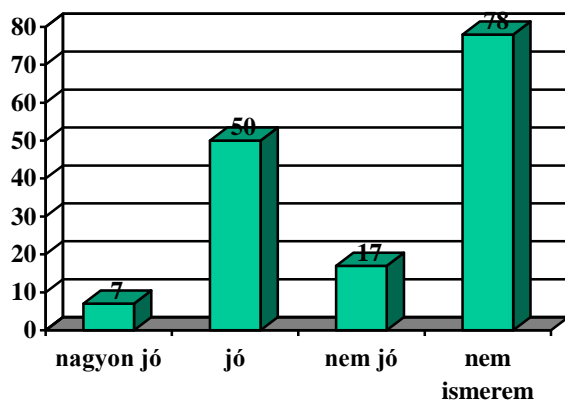
c.) ismeret (fő)	d.) tudásszint (fő)
Igen: 114	– alapfok: 59
Nem: 35	– középfok: 41
	– felsőfok: 1
	– nincs: 47

3. Milyen formában hallottak először a távoktatásról?

A kérdésre 28 tanuló úgy válaszolt, hogy még soha nem hallott a távoktatásról. Forrásként legtöbbször az egyéb forrást jelölték meg (41), az iskolából 32-en hallottak róla, 24-en a hirdetést, 18-an pedig a barátot írták be.

4. Mi a véleményük a távoktatásról és milyen távoktatási képzésekről hallottak?

A véleményük megoszlása érdekesen alakult (2. ábra), s ezt érdemes összevetni az 5. és a 6. ábra adataival.

2. ábra: Vélemény a távoktatásról

A következő távoktatási képzésekről hallottak eddig (fő):

- tanfolyam: 94
- felsőfokú képzés: 49
- felsőoktatás: 59
- szakképzés: 55
- nyelvtanfolyam: 29
- semmilyen: 38

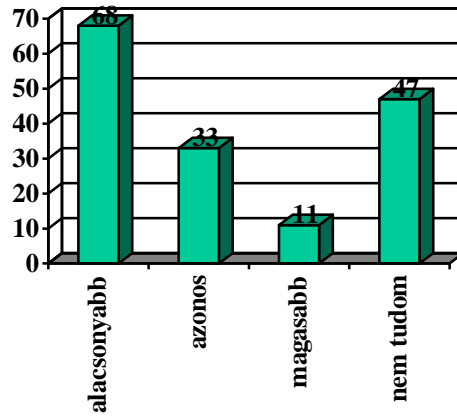
5. A rangsorolási kérdések eredménye:

16. kérdés: Motivációk:	17. kérdés: A távoktatás előnyei:
1. Tananyag minősége	1. Időben kötetlen
2. Gyakorlati használhatósága	2. Strukturált tananyag
3. Szerezhető képesítés szintje	3. Időben rugalmasabb tudásfelmérés
4. Új szakma elsajátítása	4. Tetszőleges számú vizsgázási lehetőség
5. Tandíj	5. Nincs intézményhez kötve
6. A képzés hossza	6. Egyéni konzultáció
7. A hallgatók segítése	7. Multimédia-támogatottság
8. Multimédia használata	8. Egyéb
9. Egyéb	

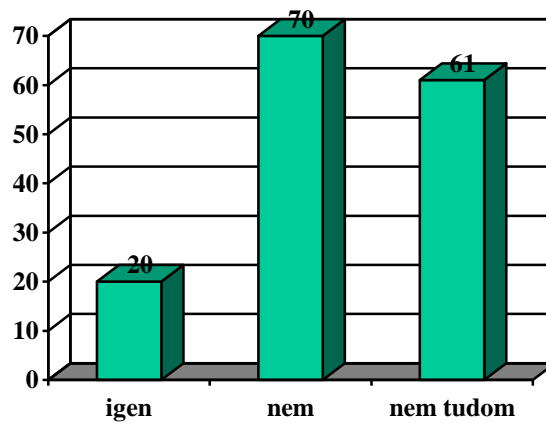
Mind a két rangsorban utolsó helyre a multimédia használata került. Amennyiben a távoktatást a cikk elején felsorolt módon értelmezzük, akkor miért nincs motiváló ereje? Többen is arra következtettek, hogy nem tudják, mi a multimédia, és inkább egy elektronikus tankönyvre asszociálnak. Tapasztalatom szerint ez a korosztály igenis tisztában van a multimédia lehetőségeivel, és az otthoni számítógépeken is meglehetősen gyakorisággal használják.

6. A távoktatás személyes megítélés szerint

A következő 4 kérdés a személyes véleményükre épült. Mielőtt erre rátérnék, szeretném felhívni a figyelmet a 21-es kérdésre, amelyben az általuk ismert távoktatási intézményeket kellett volna felsorolni, mindösszesen 12 tanuló írt be valamilyen iskolát, és ebből is csak ketten tudták megnevezni helyesen a távoktatási központokat, a többi 10 fő az ELO-t nevezte meg.

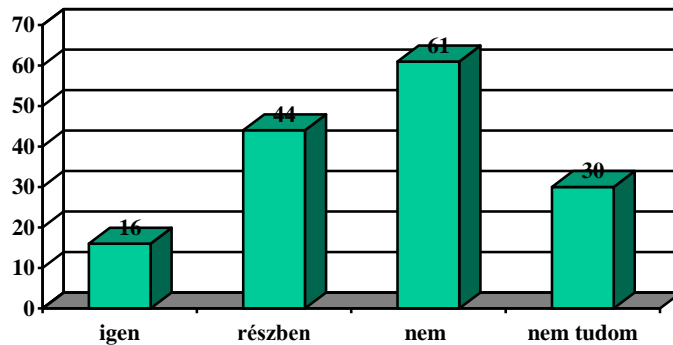

3. ábra: 19. kérdés: A képzés egyenértékűsége

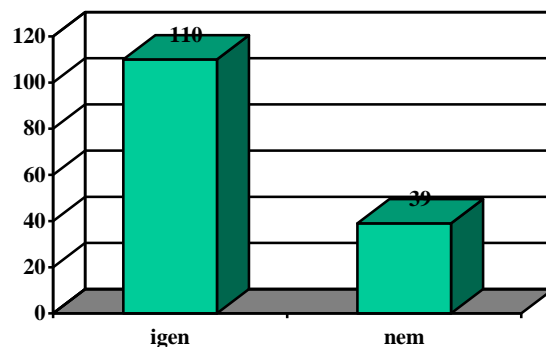

4. ábra: 20. kérdés: Az oktatás színvonala

A 3. és 4. ábrából észrevehető, hogy a távoktatással szerzett képzést nem tartják egyenértékűnek a hagyományos képzésszerkezettel, valószínűsíthető, hogy azért mert alacsonyabbnak tartják a képzés színvonalát. Ez ellentétben áll a 2. ábra eredményével. Míg sokan 78 fő, vagyis a válaszadók majdnem 50%-a beírta, hogy nem ismeri a távoktatást, mégis a válaszadók 46%-a állítja, hogy nem azonos és nem jó a távoktatásos képzés.

5. ábra: 22. kérdés: A pozitív hozzáállás

6. ábra: 24. kérdés: Résztvételi szándék

Az utolsó két kérdés válasza számomra igen elgondolkodtatók voltak. Nemcsak egymással összevetve, hanem a korábbi kérdésekkel is. Amennyiben úgy gondolják, hogy egyre többen vesznek részt valamilyen távoktatási képzésben, akkor ők miért nem vennének szívesen részt benne?

5. Következtetések

1. A hipotézisek állításai részben beigazolódtak: a tanulók kevés ismerettel rendelkeznek a távoktatásról, de megvan a távoktatáshoz szükséges alapismeretük.

2. Jó megoldásnak tartják a távoktatást, de nem tartják egyenértékűnek a hagyományos oktatási formával szemben.

3. Nincs szignifikáns különbség az évfolyamok, nemek ismeretei között.

4. A 154 tanulóból 2-en tudták pontosan megnevezni a távoktatással foglalkozó intézményeket, 10 fő az ELO-t nevezte meg.

5. Kevésbé motiváló értékű a multimédia használata, inkább a hagyományos értékek dominálnak a motivációban.

6. Nem jut el kellő ismeret és információ a távoktatásról a vizsgált 14-18 éves korosztályhoz.

Az Agria Média Konferencián a fenti következtetések hangzottak el, de mind a konferencián, mind utána nagyon sok jó szándékú kritikát és megjegyzést kaptam a kutatással kapcsolatban. Elgondolkodtatónak tartom azokat a hasonló témában készült felméréseket, ahol főiskolásokat és szakképzésben részt vevőket kérdeztek meg, hogy ők mit tudnak a távoktatásról, és amely során nagyon hasonló eredmények adódtak. A változásra úgy látszik még várni kell, de a NAT-nemzedék reménykedésre ad okot.

Belátom, hogy a távoktatásnak nem középiskolások az elsődleges célcsoportjai, de nem jelenthetjük ki, hogy ők ezért nem is lesznek/lehetnek résztvevői. Nem tartom elfogadhatónak, hogy amíg a világon egyre terjed a távoktatás, addig nálunk csak a hagyományos oktatás dominál nem csak az oktatók körében. Amennyiben a munkaadók oldaláról nézzük a képzés kimeneteli oldalát, akkor a piac és alkalmazható tudás a kritérium. Tényleg csak egy rossz beidegződéről lenne szó, ami a múlt rendszerben gyökerezik, vagy esetleg más társadalmi és piaci okai is vannak az elutasításnak?

Ha a kapott eredményeimet összehasonlítom az 1996-os szakértői tanulmánnyal, sajnos meg kell állapítanom, hogy az ott felsorolt célok nagy része ma is érvényes:

- Erősíteni kell a távoktatási központok marketingjét.
- Fel kell számolni a multimédiával szembeni bizalmatlanságot.
- A hagyományos oktatásban részt vevő diákok között népszerűsíteni kell a távoktatást.
- Folytatni kell a távoktatási tananyagok fejlesztését és a fiatal oktatók bevonását.

Irodalom

1. A távoktatás megítélése Magyarországon, szakértői tanulmány, Budapest–Debrecen–Szeged, 1996 www.ntt.hu/NTTtanulmanyok/TANULM.DOC 2002. szeptember 23.
2. NEW LEARNING, Universidade Aberta, Portugal, 2000
3. Dr. Kárpáti Andrea: Digitális Pedagógia. In: Új Pedagógiai Szemle 1999. 4. sz.
4. Dr. Fehér Péter: Hol vannak az Internet-pedagógusok, avagy a kistelepülések IKT-kultúrája
In.: Új Pedagógiai Szemle 2001. 7. sz.

5. Dr. Forgó Sándor: A multimédiás oktatóprogramok minőségének szerepe a médiakompetenciák kialakításában. In: Új Pedagógiai Szemle 2001-07
6. T. Dr. Parázsó Lenke: Hagyományos és interaktív oktatási modellek. In: Módszertani lapok: Informatika+Technika 7. 3. 2000
7. Dr. Kárpáti Andrea: Az informatikai kompetencia fejlesztése. In: Új pedagógiai Szemle 2001. 7. sz.
8. Az EDEN konferenciák kiadványai
9. Sulyok Péter: Távoktatás-előadásvázlat PTE TTK FEEFI
<http://gaia.feefi.hu/hallgatok/tavoktat.html> 2002. október 9.
10. Dr. Koltai Dénes: Az informatika új kihívása: a virtuális tanár. In: Felnőttoktatás az ezredfordulón. Budapest, 2000.
11. A különböző egyetemek, főiskolák távoktatási honlapjai
12. www.tavoktatas.lap.hu 2002. október 8.